

УДК 81'37:81'42

DOI <https://doi.org/10.52726/as.humanities/2026.1.11>

Т. Г. БОНДАР

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної та української філології,
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: t.bondar@lntu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9421-264X>*

Н. П. КИСЕЛЮК

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної та української філології,
Луцький національний технічний університет, м. Луцьк, Україна
Електронна пошта: kyselyuk@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-8401-8579>*

НАЦІОНАЛЬНА СПЕЦИФІКА ЛІНГВОКУЛЬТУРНИХ КОНЦЕПТІВ

У статті досліджується національна специфіка лінгвокультурних концептів як складних ментально-мовних утворень, які відображають історичний досвід, культурні цінності, соціальні та світоглядні орієнтації певних мовно-культурних спільнот. Автори аналізують, як представники різних лінгвокультур по-різному концептуалізують одні й ті самі явища, навіть якщо вони позначаються однаковими лексичними одиницями. Особлива увага приділяється універсальним і національно-маркованим концептам, таким як ВОЛЯ, ДОЛЯ, ЛИХО, FREEDOM, LIBERTY, FAMILY, FAITH. Досліджуються відмінності у змістовому наповненні близьких концептів, які визначаються історико-культурними, соціальними та ціннісними факторами, а також унікальні концепти, характерні лише для конкретної мовної спільноти. Показано, що безеквівалентні одиниці й міжмовні лакуни відображають культурні та історико-соціальні відмінності в ментальному образі світу.

На прикладі українських національно-маркованих концептів ВОЛЯ, ДОЛЯ, ЛИХО показано, як культурна традиція, історичні події та національні цінності впливають на формування аксіологічного та образного наповнення концептів. Аналіз англійських концептів FREEDOM, LIBERTY та FAMILY дозволяє простежити вплив історичного, політичного та соціального контекстів на зміст понять і показати, що навіть семантично схожі слова у різних мовах (і навіть варіантах тієї самої мови) функціонують у межах різних культурних систем, набуваючи особливих конотацій та соціальних значень. Дослідження підтверджує, що лінгвокультурні концепти не є універсальними: вони формуються під впливом соціоісторичного досвіду, колективної пам'яті та культурних пріоритетів конкретної спільноти.

Автори підкреслюють важливість вивчення національної специфіки концептів для розуміння міжкультурної комунікації, усвідомлення різниці у сприйнятті реальності різними мовними спільнотами та формування цілісної мовної картини світу.

Ключові слова: лінгвокультурні концепти, національна специфіка, безеквівалентні одиниці, міжмовні лакуни, мовна свідомість.

Поставлення проблеми. У лінгвістиці зріс інтерес до дослідження взаємодії мови, свідомості та культури, проблем реконструкції етнічної мовної свідомості, а також виявлення національно зумовлених культурно-мовних стереотипів, що відображено в працях І. Голубовської, С. Жаботинської, М. Жуйкової, Т. Радзівської, А. Приходька, О. Селіванової, Г. Яворської, Ch. Fillmore, M. Johnson, Z. Kövecses, G. Lakoff, R. Langacker, E. Rosch A. Wierzbicka та інших. Мислення носіїв різних мов є подібним лише на базовому рівні,

тоді як периферійні складники логіко-понятійної структури світогляду формуються під впливом національно-культурних чинників і є специфічними.

Незнання мовних стереотипів і норм поведінки та спілкування, прийнятих в національних спільнотах, може призвести до непорозуміння і навіть конфліктів між представниками різних лінгвокультур. Тому дослідження концептів і їхніх мовних втілень у різних мовах є особливо актуальним. Залучення зіставного матеріалу дає змогу виявити спільні, специфічні

й унікальні риси етнокультур, тим самим поглиблюючи розуміння ментального образу світу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останнього десятиліття спостерігаємо інтерес до прикладних досліджень, спрямованих на вивчення лінгвокультурних концептів у різних дискурсах. Науковці розглядають як конкретні концепти (СЛОВО, ЛЮДИНА, МОДА, ВІДПУСТКА тощо), так і продовжують оновлювати інструментарій для зіставного аналізу лінгвоспецифічних концептів, досліджують методологічні питання моделювання концептів.

В Україні після повномасштабного вторгнення у 2022 р. особливо актуальними стали дослідження концептів, що репрезентують війну, міграцію, соціальні ролі. Зокрема, І. Гарбер, І. Непийвода та О. Пиндик проаналізували структуру концепту ВІЙНА у мовних картинах світу українських, польських та іспанських студентів [Гарбер]. Л. Ковбасюк у статті «Новітні студії концепту «ВІЙНА» [Ковбасюк] в сучасному мовознавстві» робить спробу синтезувати українські та зарубіжні підходи до аналізу концепту ВІЙНА. О. Тепла досліджувала особливості мовної репрезентації концепту ВІЙНА в україно- і англійській картинах світу на матеріалі публіцистичних текстів [Тепла].

Однією з вагомих робіт останніх років є монографія А. Мільо «Концепт БІЖЕНЕЦЬ: лінгвокультурний вимір (2014–2021)» [Мільо], де авторка представляє результати дослідження концепту у німецько-, угорсько- та українськомовному дискурсах на матеріалі міжнародних і національних законодавчих документів та нових медіа.

У процесі аналізу лінгвокультурних концептів дослідники прагнуть виявити міжмовні та міжкультурні відмінності, які віддзеркалюють специфіку світосприйняття різних спільнот. Саме у змістовому наповненні таких концептів фіксуються розбіжності в культурному досвіді народів та особливості їхніх ціннісних орієнтацій.

Метою нашої роботи є простежити особливості концептуалізації дійсності представниками різних етнічних спільнот та проаналізувати засоби маніфестації базових концептів у різних мовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Концептосфери різних народів істотно різняться

як за складом концептів, так і за принципами їх організації. Лінгвокультурні концепти мають національно-етнічну зумовленість, є відносно стабільними у свідомості представників певного етносу та відображають специфіку культурного досвіду відповідних мовних спільнот.

Представники різних лінгвокультур по-різному концептуалізують один і той самий фрагмент інформаційного континууму. Вони, до прикладу, однаково сприймають звуки чи кольори, однак сенсорно-рецептивний компонент їхньої свідомості по-різному концептуалізує ці сенсирності.

І. Голубовська здійснила зіставний аналіз сенсорно-слухової концептуалізації звуків, які видають тварини, в українській, англійській та китайській мовах, зосереджуючись на особливостях їхньої лексичної репрезентації у формі зоотонімів [Голубовська]. Результати дослідження засвідчують не лише відмінності в способах вербалізації звукових образів тварин, а й селективний характер їхнього мовного осмислення в різних лінгвокультурах. Зокрема, в китайській мові зафіксовано звуконаслідувальні одиниці для позначення голосів ластівки, оленя та цвіркуна, тоді як в українській мові відповідні лексеми відсутні.

По-різному культурно-мовні спільноти сприймають і концептуалізують кольори, хоча нейрофізіологічні механізми сприйняття у людини залишаються універсальними. Категоріям кольору присвячувалися ранні дослідження Е. Рош [Rosch 1973; Rosch 1975a; Rosch 1975]. Американські дослідники Б. Берлін і П. Кей довели, що відмінності у складності лексичних підсистем, що позначають кольори в різних мовах, не відображають відмінності у рецептивних здібностях носіїв, а зумовлені різним підсвідомим вибором типових зразків того чи іншого кольорового концепту [Berlin].

Отже, концептуалізація кольорів і сенсорних вражень має етнічний та національний характер, варіюючи залежно від конкретного лінгвокультурного ареалу.

Загалом національну специфіку концептів прослідковуємо у двох основних аспектах: по-перше, у культурно-національних відмінностях змісту близьких концептів у різних народів; по-друге, у наявності унікальних концептів, характерних лише для однієї лінгвокультури.

У близьких концептах національна специфіка проявляється у тому, що їхнє наповнення не повністю збігається, і саме ці розбіжності можуть відігравати суттєву роль у міжкультурній комунікації. Часто відмінності у наповненні однойменних концептів у різних мовно-культурних спільнотах носять аксіологічний характер, пов'язаний передусім з оцінними предикатами *добре* і *погано*. Системі таких оцінних значень присвячено значну кількість наукових досліджень, зокрема роботи Дж. Катца [Katz].

Опис українських етноконцептів представлено у словнику-довіднику В. Жайворонка «Знаки української етнокультури», де зафіксовано понад 10 тисяч концептуальних одиниць. Як зазначає автор, більшість з них є константами української національної культури (наприклад, ДОЛЯ, ДОМІВКА, ПРЕЧИСТА, КАША, ЗАКЛЯТТЯ, ЗАПОРОЗЬКЕ ВІЙСЬКО тощо) [Жайворонок].

І. Голубовська аналізує українські національно-марковані концепти, серед яких особливо виділяються ВОЛЯ, ДОЛЯ, ЛИХО. Концепт ЛИХО у традиційній українській культурі постає як зла світова сила, що є родовим поняттям для позначення горя, страждання, біди та нещастя. Його корені сягають східнослов'янської міфології, де *лихо* було іменем одноокої злої баби. У свідомості носіїв української мови концепт ЛИХО має виключно негативну оцінку та відповідне негативне аксіологічне забарвлення [Голубовська : 126–128].

Концепт ДОЛЯ належить до універсальних категорій і присутній у міфологічних, релігійних та етичних системах багатьох культур, проте його зміст варіює залежно від конкретного культурного середовища. В українській лінгвокультурі, за спостереженнями І. Голубовської, концепт ДОЛЯ має позитивне аксіологічне забарвлення. Хоча народні вірування приписують вищим силам випадкове надання щасливої чи нещасливої долі кожній людині, це не робить концепт амбівалентним. Позитивна оцінка концепту підтверджується численними контекстними реалізаціями в літературних пам'ятках, прислів'ях і приказках, а також результатами психолінгвістичного експерименту, де переважали позитивні реакції (71 позитивна, 11 нейтральних та 14 негативних) [Голубовська : 122–126].

Концепт ВОЛЯ в українському культурному ареалі постає як народна мрія про гідне та вільне життя [Голубовська : 120]. При спробі передати його через англійські відповідники *freedom* чи *liberty* не вдається досягти повної адекватності, оскільки концепти ВОЛЯ та FREEDOM чи LIBERTY формувалися в різних історичних і соціокультурних умовах. На формування українського концепту ВОЛЯ особливо вплинула тривала національно-визвольна боротьба українського народу «за волю, за щастя». У свідомості українців цей концепт асоціюється передусім із прагненням до кращого, справедливого життя.

В англійській культурі концепти FREEDOM і LIBERTY, проаналізовані А. Вежбицькою. Вона розглядає FREEDOM як лінгвокультурний концепт, зміст якого пов'язаний з історичним досвідом і політичними інституціями. Застосовуючи методологію природної семантичної метамови (natural semantic metalanguage – NSM), дослідниця доводить, що такі поняття, як *freedom*, не можуть вважатися універсальними; їх треба розкласти на простіші семантичні компоненти і здійснити міжмовне зіставлення. Важливо, що в англійській мові FREEDOM концептуалізується насамперед як свобода від втручання, а не як свобода виконувати соціально визначені обов'язки. У термінах природної семантичної метамови (NSM) це відображає сценарій, за якого людина може мислити: “I can do what I want; no one has the right to stop me”. А. Вежбицька пов'язує таке розуміння з англійськими політичними традиціями: лібералізмом, загальним (прецедентним) правом і дискурсом громадянських прав. FREEDOM у порівнянні з відповідниками в слов'янських мовах є менш емоційно насаженим, менш етично обтяженим і більш процедурним та правовим за характером [Wierzbicka 1997 : 125–155].

Натомість LIBERTY, попри часте ототожнення з FREEDOM, є історично й стилістично маркованим концептом, тісно пов'язаним із правовим і політичним дискурсом, що відображено в таких словосполученнях, як *civil liberties*, а також у символічних образах на кшталт Статуї Свободи. Цей концепт бере витоки з латинського *libertas* і формувався під впливом римської правової та громадянської

традиції. Концепт LIBERTY насамперед позначає формально гарантовані права в межах політичного устрою й рідше використовується для опису суб'єктивного, повсякденного особистого досвіду. Співіснування цих двох концептів засвідчує, що англійській культурі функціонують два неповністю тотожні уявлення про свободу: *freedom* як особистісний і психологічний вимір та *liberty* як інституційний, правовий та ідеологічний вимір, що ілюструє мовне кодування відмінностей між індивідуальною автономією і політично санкціонованими правами [Wierzbicka 1997 : 125–155].

У статті «Cultural keywords in World Englishes: A GloWbE-based study» [Collins] П. Коллінз досліджує культурно значущі концепти, закодовані в різних варіантах англійської мови, використовуючи корпус GloWbE як основну емпіричну базу. Дослідження зосереджується на групі високочастотних культурних ключових слів, які функціонують як «концептуальні якорі» в національних і регіональних культурах. До них належать *family*, *community*, *freedom*, *faith*, *respect*, *responsibility*, *heritage*, *tradition* та *identity*. Автор показує, що хоча ці ключові слова є лексично ідентичними в різних варіантах англійської мови, вони мають істотні відмінності в своїх конотаціях, дискурсивних ролях та ціннісних орієнтаціях. До прикладу, концепт FAMILY у свідомості носіїв індійського, пакистанського, бангладешського та нігерійського варіантах англійської мови відображає сильно розвинені колективістські асоціації, і тому має такі ознаки як обов'язок, підтримка, честь, зв'язок між поколіннями. На відміну від цього, в американській, канадській та британській лінгвокультурних концепт FAMILY часто з'являється в обговореннях особистого вибору, балансу між роботою й особистим життям та індивідуального благополуччя.

Аналіз концепту FREEDOM показав, що в американській англійській мові він має ідеологічне та політичне завантаження і пов'язаний з правами людини, свободою слова та індивідуальною автономією. У той час як в південно-азіатських варіантах англійської мови він частіше пов'язаний з економічною стабільністю, соціальною мобільністю або національною незалежністю.

Ключове слово *faith* глибоко вкорінене в релігійному та моральному дискурсі в азіатських та африканських варіантах англійської мови, тоді як у британській та австралійській англійській мові воно, як правило, має більш метафоричне або світське вживання [Collins].

Загалом, П. Коллінз демонструє, що культурні ключові слова виявляють тонкі, але систематичні відмінності в національних концептуалізаціях, що дозволяє дослідникам простежити, як англійська мова адаптується до місцевих систем цінностей і стає носієм культурно обумовлених світоглядів. Дослідження підкріплює ідею, що лінгвокультурні концепти не є універсальними, натомість вони глибоко сформовані соціоісторичним досвідом, колективною пам'яттю та культурними пріоритетами кожної мовної спільноти.

Отже, часто представники різних лінгвокультур, говорячи про подібні явища, уявляють їх досить по-різному. Як зазначає А. Вежбицька, «пейзаж скрізь виглядає по-різному. Не всі люди знайомі з морем чи снігом, земля не всюди коричнева (у багатьох місцях вона може бути переважно червоною, жовтою чи чорною), і навіть зелень трави залежить від вологи і від розміщення на відкритому сонці (наприклад, в Австралії місцевість, вкрита травою, швидше жовтувата чи коричнева, ніж зелена)» [Wierzbicka 1996]. Тому концепти ЗЕМЛЯ та ПРАВА набувають різних концептуальних ознак у свідомості носіїв різних мовно-культурних спільнот.

Концепти з однаковими номінаціями, що існують у різних мовно-культурних системах, можуть відрізнятися за лінгвокультурною значущістю, а також за понятійною, образною та ціннісною складовими. У разі наявності певного концепту в одній лінгвокультурі та його відсутності в іншій говорять про міжмовні лакуни. Такі концепти часто вербалізуються безеквівалентними одиницями, тобто лексичними елементами, які існують лише в одній мовній системі та не мають відповідників в інших.

Безеквівалентні одиниці трапляються у назвах природних явищ, матеріальних або духовних артефактів певної культури (наприклад, предметів побуту, національних страв, свят, назв тварин, рослин, споруд, озброєння

тощо). Їхнє опанування іноземцями неможливе без детального ознайомлення з природним, історико-культурним та соціальним середовищем етносу, мову й культуру якого вони вивчають. Тому для точного опису національно специфічних концептів іноді необхідно використовувати цілі тексти, а чим більша культурологічна відстань між народами, тим детальнішими мають бути коментарі при заповненні мовних лакун.

Висновки. Проведений аналіз підтверджує, що лінгвокультурні концепти є складними ментально-мовними утвореннями, які відображають специфіку історичного досвіду, ціннісних орієнтацій і світоглядних установок певних мовно-культурних спільнот. Національна специфіка концептів виявляється як у відмінностях змістового наповнення близьких або однойменних концептів у різних мовах, так і в наявності унікальних концептуальних одиниць, притаманних лише окремим лінгвокультурам.

Зіставний аналіз показує, що навіть універсальні за своєю природою концепти зазнають суттєвої трансформації в процесі культурної інтерпретації, набуваючи різного аксіологічного, образного та понятійного наповнення. Особливо показовими в цьому плані є концепти, пов'язані з базовими цінностями та соціальними орієнтирами, оскільки саме в них найбільш чітко простежується взаємодія мовного значення, колективної пам'яті та ідеологічних настанов.

Отже, вивчення національної специфіки лінгвокультурних концептів є необхідною умовою глибокого розуміння міжкультурної комунікації та механізмів формування мовної картини світу. Перспективи подальших досліджень убачаємо в розширенні емпіричної бази, залученні корпусних та психолінгвістичних методів, а також у вивченні концептів, актуалізованих сучасними соціально-політичними трансформаціями.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гарбера І., Непийвода І., Пиндик О. Концепт ВІЙНА у мовній картині світу українських, польських та іспанських студентів: соціолінгвістичний експеримент. *Лінгвістичні студії*. 2024. Вип. 48. С. 137–160. DOI: <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2024.48.11>.
2. Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу : Монографія. 2-е вид., випр. і доп. К. : Логос, 2004. 284 с.
3. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : Словник-довідник. К. : Довіра, 2006. 703 с.
4. Ковбасюк Л. А. Новітні студії концепту «ВІЙНА» в сучасному мовознавстві. *Науковий вісник ХДУ. Серія Германістика та міжкультурна комунікація*. 2023. № 1. С. 16–21. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2023-1-2>
5. Мільо А. В. Концепт БІЖЕНЕЦЬ: лінгвокультурний вимір (2014–2021pp.) : монографія. Ужгород : Говерла, 2024. 416 с. ISBN 978-617-8321-22-2.
6. Тепла О. Концепт «Війна» в лінгвокультурологічному аспекті (на матеріалі публіцистичного дискурсу). *Міжнародний філологічний часопис*. 2023. Вип. 27, № 3. С. 92–100. DOI: [https://doi.org/10.31548/philolog14\(3\).2023.010](https://doi.org/10.31548/philolog14(3).2023.010)
7. Berlin B., Kay P. Basic colour terms: their universality and evolution. Berkeley, Los Angeles : University of California Press, 1969. 178 p.
8. Collins P. Cultural keywords in World Englishes: A GloWbE-based study. *ICAME Journal*. 2021. Volume 45 (1). P. 5–35. DOI: <https://doi.org/10.2478/icame-2021-0001>
9. Katz J. J. Semantic theory and the meaning of «good». *Journal of Philosophy*. 1964. Vol. 61 (23). P. 739–766.
10. Rosch E. H. Natural categories. *Cognitive Psychology*. 1973. Vol. 4, № 3. P. 328–350.
11. Rosch E. H. The Nature of Mental Codes for Color Categories. *Journal of Experimental Psychology : Human Perception & Performance*. 1975a. Vol. 1, № 4. P. 303–322.
12. Rosch E. H. Universals and Cultural Specifics in Human Categorization. *Cross-cultural Perspectives on Learning* / R. Brislin, S. Bochner, W. Lonner, eds. New York : Wiley, 1975. P. 177–206.
13. Wierzbicka A. Semantics : Primes and Universals. Oxford–New York : Oxford University Press, 1996. 500 p.
14. Wierzbicka A. Understanding Cultures through Their Key Words: English, Russian, Polish, German, and Japanese. New York–Oxford: Oxford University Press, 1997. 317 p. <https://doi.org/10.1093/oso/9780195088359.001.0001>

REFERENCES

1. Harber, I., Nepyivoda, I., & Pyndyk, O. (2024). Kontsept VIINA u movnii kartyni svitu ukrainskykh, polskykh ta ispanykykh studentiv: sotsiolinhvistychnyi eksperyment [The concept of WAR in the linguistic worldview of Ukrainian, Polish, and Spanish students: a sociolinguistic experiment]. *Linhvistychni studii*, 48, 137–160. <https://doi.org/10.31558/1815-3070.2024.48.11>

2. Holubovska, I. O. (2004). *Etnichni osoblyvosti movnykh kartyn svitu* [Ethnic characteristics of linguistic worldviews]. Kyiv: Lohos.
3. Zhaivoronok, V. V. (2006). *Znaky ukraïnskoï etnokultury: Slovnyk-dovidnyk* [Signs of Ukrainian Ethnoculture: Reference Dictionary]. Kyiv: Dovira.
4. Kovbasiuk, L. A. (2023). *Novitni studii kontseptu "VIINA" v suchasnomu movoznavstvi* [The latest studies of the concept of "WAR" in modern linguistics]. *Naukovyi visnyk KhDU. Seriiia Hermanistyka ta mizhkulturna komunikatsiia*, (1), 16–21. <https://doi.org/10.32999/ksu2663-3426/2023-1-2>
5. Milo, A. V. (2024). *Kontsept BIZHENETS: linhvokulturnyi vymir (2014–2021rr.)* [The concept BIZHENETS: linguistic and cultural dimensions (2014–2021)]. Uzhhorod: Hoverla.
6. Tepla, O. (2023). *Kontsept "Viina" v linhvokulturolohichnomu aspekti (na materialy publitsystychnoho dyskursu)* [The concept of "War" in a linguistic and cultural context (based on the material of publicistic discourse)]. *International Journal of Philology*, 27(3), 92–100. [https://doi.org/10.31548/philolog14\(3\).2023.010](https://doi.org/10.31548/philolog14(3).2023.010)
7. Berlin, B., & Kay, P. (1969). *Basic colour terms: Their universality and evolution*. Berkeley, CA: University of California Press.
8. Collins, P. (2021). *Cultural keywords in World Englishes: A GloWbE-based study*. *ICAME Journal*, 45(1), 5–35. <https://doi.org/10.2478/icame-2021-0001>
9. Katz, J. J. (1964). *Semantic theory and the meaning of «good»*. *Journal of Philosophy*, 61(23), 739–766.
10. Rosch, E. H. (1973). *Natural categories*. *Cognitive Psychology*, 4(3), 328–350.
11. Rosch, E. H. (1975a). *The nature of mental codes for color categories*. *Journal of Experimental Psychology: Human Perception & Performance*, 1(4), 303–322.
12. Rosch, E. H. (1975). *Universals and cultural specifics in human categorization*. In R. Brislin, S. Bochner, & W. Lonner (Eds.), *Cross-cultural perspectives on learning* (pp. 177–206). New York, NY: Wiley.
13. Wierzbicka, A. (1996). *Semantics: Primes and universals*. Oxford, UK; New York, NY: Oxford University Press.
14. Wierzbicka, A. (1997). *Understanding cultures through their key words: English, Russian, Polish, German, and Japanese*. New York, NY; Oxford, UK: Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780195088359.001.0001>

T. H. BONDAR

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign and Ukrainian Philology,
Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine
E-mail: t.bondar@lntu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0002-9421-264X>*

N. P. KYSELIUK

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign and Ukrainian Philology,
Lutsk National Technical University, Lutsk, Ukraine
E-mail: kyselyuk@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-8401-8579>*

NATIONAL SPECIFICITY OF LINGUOCULTURAL CONCEPTS

The article explores the national specificity of linguocultural concepts as complex mental-linguistic formations that reflect the historical experience, cultural values, social norms, and worldview orientations of particular linguistic and cultural communities. The authors analyse how representatives of different linguocultures conceptualise the same phenomena differently, even when these phenomena are denoted by identical lexical units. Special attention is given to both universal and nationally marked concepts, such as ВОЛЯ, ДОЛЯ, ЛИХО, FREEDOM, LIBERTY, FAMILY and FAITH. The study examines differences in the semantic content of similar concepts, which are determined by historical, cultural, social, and value-based factors, as well as unique concepts characteristic of a specific linguistic community. It is shown that non-equivalent lexical units and cross-linguistic gaps reflect cultural and socio-historical differences in the mental representation of the world.

Using the example of Ukrainian nationally marked concepts ВОЛЯ, ДОЛЯ, ЛИХО the article demonstrates how cultural traditions, historical events and national values influence the axiological and imagistic content of concepts. Analysis of English concepts such as FREEDOM, LIBERTY and FAMILY highlights the impact of historical, political,

and social contexts on their meanings and shows that even semantically similar words in different languages (and even in different varieties of the same language) function within different cultural systems, acquiring specific connotations and social significances. The research confirms that linguocultural concepts are not universal but are deeply shaped by socio-historical experience, collective memory, and the cultural priorities of particular communities.

The authors emphasise the importance of studying the national specificity of concepts for understanding intercultural communication, recognising differences in reality perception across linguistic communities, and forming a holistic linguistic worldview.

Key words: linguocultural concepts, national specificity, non-equivalent units, cross-linguistic gaps, linguistic consciousness.

Дата першого надходження статті до видання: 19.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 13.05.2026